

NYTT OM

FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

Nr. 2 — April 1980

KVINNEFORSKNING

RANA BIBLIOTEK

Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29, Oslo 2
Tlf. (02) 56 52 90
Postgiro 5 14 71 60

Sekretariatets styre

Universitetsstipendiat Hanne Haavind, leder
Professor Harriet Holter
Forskningsstipendiat Hildur Ve, p.t. universitetslektor
Forskningsstipendiat Sidsel Larsen
Førsteamanuensis Ottar Hellevik
Konsulent Anne Kari Lande Hasle
Amanuensis Mette Qvortrup
Førsteamanuensis Ida Blom, observatør fra Rådet for humanistisk
forskning, NAVF

Varamedlemmer

1. Førsteamanuensis Tove Stang Dahl
2. Førsteamanuensis Helga Maria Hernes
3. Amanuensis Ingrid Eide
4. Byråsjef Audun Edwardsen

I sekretariatet

Konsulent Nina Gornitzka, daglig leder
Ktr.fullm. Guro Helgerud

"Nytt om kvinneforskning"
Redaktør Nina Gornitzka
Omslag: Kari Rolfsen

I N N H O L D

	Side
Om kvinners levekår og livsløp og om forsknings- lederstillingen-.....	1
Kjønnsroller og sosialisering/ Språk og kommunikasjon: Ny psykologisk litteratur. Av Rolv Mikkjel Blakar.....	4
Kvinnens liv - frå fødselen av. Av Åse Gruda Skard.....	13
I Sverige har vi fått jämställdhetsforskning medan i Norge bedriver ni kvinnoforskning - Är det nogon skill- nad? Av Margot Bengtsson.....	16
Seminar om kvindeforskning i Danmark. Av. A.M. Berg, D.Dahlerup, L.Frost, K.Gomard, K.Klitgaard Poulsen, M.Kunøe, K.Molly og B.Possing.....	23
Familien i forandring, Referat fra et seminar ved universitetet i California, San Diego. Av Rannveig Dahle Piene.....	26
Bokomtaler:	
Nålevende kvinnelige forfattere fra mange land. En artikkelsamling. Omtale av Irene Engelstad.....	31
Kunnskap uten makt. Kvinner som lærere og elever. Omtale av Fride Eeg-Henriksen.....	34
Møter, konferanser og seminarer i tida framover:	
Kvinner og regional planlegging.....	37
Gjesteforelesning om institusjonalisert vold..	37
ISA konferansen i Varna, Bulgaria 7.-10.7.1980	38
FNs verdenskonferanse midtveis i det inter- nasjonale kvinnetiår.....	40
Gjestebesøk av Rosabeth Moss Kanter.....	41
Endags-seminar om kvinner, datateknologi og arbeid.....	42
Tillie Olsen på gjestebesøk i Norge.....	43

forts.

	side
Publikasjoner innkommet til redaksjonen.....	44
Forskningsmidler.....	47

OM KVINNERS LEVEKÅR OG LIVSLØP -
OG OM FORSKNINGSLEDERSTILLINGEN

Dette er en første informasjon om forskningslederstillingen som Helga Maria Hernes tiltrer 1. juli i år. Det bør være kjent for lesere av "Nytt om kvinneforskning" at sekretariatet i ganske lang tid har arbeidet med å skaffe midler til et engasjement som forskningsleder innen samfunnsvitenskapelig kvinneforskning. Stillingen er nå opprettet for en to-års periode og finansieres av Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Arbeidet som forskningsleder skulle opprinnelig ta til høsten 1979/januar 1980. Første utlysning av stillingen gikk ut så tidlig som i april i fjor. Det har imidlertid tatt tid - gjentatte utlysninger måtte til - for å få noen til å påta seg det viktige arbeidet som knytter seg til en slik stilling. Tiltredelsesdato er derfor blitt skjøvet noe framover i tida.

Vi gjengir nedenfor et lett redigert utdrag av Helga Maria Hernes' søknad til stillingen. Det vil gi dere et inntrykk av hvilken retning arbeidet som forskningsleder kommer til å ta. Hernes vil bruke de første månedene til å reise omkring, skrive og ta telefonkontakt med forskere i de ulike forskningsmiljøer - og håper på sin side at interesserte forskere tar kontakt med henne i Bergen. "Nytt om kvinneforskning" blir informasjonsorgan for den aktivitet som knytter seg til framdriften av forskningsprogrammet om kvinners levekår og livsløp.

.. "Med utgangspunkt i stillingsbeskrivelsen vil jeg gi noen antydninger om hvordan jeg kan tenke med å bruke min tid som forskningsleder. Jeg vil først og fremst konsentrere meg om de aspektene ved arbeidet som er av faglig karakter. Det vil si at jeg på grunnlag av mitt kjennskap til sekretariatets og styrets planer og kompetanse håper på at andre kan ta hovedansvaret for populariseringen av kvinneforskningen og at jeg skal kunne satse på formidlingen innad i forskningsmiljøene. Denne satsingen vil gi seg uttrykk i visse former for samarbeid og utveksling av ideer

i mindre grupper og kanskje noen emneseminarer. Men selv mener jeg at norsk kvinneforskning nå er kommet så langt at en kan bli resultatorientert. Med dette mener jeg at jeg som forskningsleder ville bruke en stor del av min tid til å få fram trykkeferdige manuskripter.

Jeg tenker meg følgende faser i arbeidet:

Fase 1. Personlig kontakt med forskere i de forskjellige miljøene som vil gi meg større innsikt i deres forskning. Formålet er inn-samling av uferdige manuskripter og notater. Denne fasen vil innebære reisevirksomhet og møter på to "kvinnehold" og kanskje noen gruppemøter.

Fase 2. Grundig gjennomgåelse av alt materialet som kan sies å være relevant for programmet "Norske kvinners levekår og livs-løp". Hensikten er å se denne forskningen som helhet og danne seg et bilde av hvordan den kan presenteres slik at kvinners livs-situasjon kommer klarest til uttrykk samtidig med at den teore-tiske nyskapningen som har funnet sted de siste årene blir frem-hevet. Kontakt med forskere om deres manuskripter vil også inngå i denne fasen.

Fase 3. Utarbeide en publiseringsplan som diskuteres med forskerne. Jeg selv tenker for øyeblikket på en noenlunde samlet presenta-sjon i en serie av antologier og monografier hvor jeg enten alene eller sammen med noen forfattere i hvert bind skriver et innled-ningskapitel til hvert emne. Det er på det nåværende tidspunkt umulig å si hvilke antologier som vil bli aktuelle. Monografiene vil stå for seg selv. I tillegg bør det antageligvis skrives en eller annen form for "melding" som kan brukes utad til departementene og offentligheten d.v.s. kvinnegrupper, organisasjoner, fagfor-eninger og pressen. Jeg foreslår at den blir skrevet av meg som en slags syntese, og at enkeltbidrag ikke blir "synlige" annet enn gjennom fotnoter og en litteraturliste. Hvis sekretariatet ansetter en formidler i halv stilling, kunne dette også bli et fellesprodukt med henne. Også disse planene må drøftes nærmere.

I stillingsbeskrivelsen står det at forskningslederen skal samle, integrere og koordinere den forskningen som utføres under forskningsprogrammet om kvinners livsløp og levekår. Jeg mener faktisk at selve sammensetningen av antologiene og evnt. innledningskapitler innebærer teoretisk arbeid og nyskapning. Innledningskapitlene til antologiene vil gi anledning til systematisering og teoretisk tenking, men jeg kan, gitt den stramme tidsramme, ikke tenke meg at det blir tid til overs til å skrive en syntese i bokform, til tross for at en slik oppgave vil være spennende. Jeg ville i alle fall prioritere antologiene og andres monografier, samt en "melding". Jeg håper også å få noe tid til overs til eget arbeid innen politisk teori.

Det er på det nåværende tidspunkt heller ikke naturlig for meg å antyde noen nye prosjekter eller informasjonsinnhentingsplaner i en større målestokk. Slike planer kan bli resultatet av arbeidet og få form av et framtidig forskningsprogram.

I tillegg håper jeg at noe av denne forskningen kan oversettes til engelsk. Det betyr at en trenger en språkkonsulent på et senere tidspunkt. Jeg vil også bruke noe av min tid til å orientere meg om kvinneforskningen i de andre nordiske land, som jo er kulturelt og politisk relevant for Norge.

Jeg selv skal forsøke å holde løpende kontakt med miljøene slik at samarbeidet kan skje lettest mulig...".

Helga Maria Hernes
Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen,
5014 BERGEN - UNIV.

KJØNNNSROLLE OG SOSIALISERING/SPRÅK OG KOMMUNIKASJON:

NY PSYKOLOGISK LITTERATUR

Rolv Mikkel Blakar

Studiet av språk har på ulike måter vist seg å representere ein vesentleg innfallsport når det gjeld å vinne fram til kunnskap om og innsikt i samfunnet rundt oss (jfr. 1). Ikkje minst når det gjeld å gjere eksplisitt og forstå korleis kjønnsrollene fungerer, har analyser av språk og språkbruk vist seg å representere ei fruktbare tilnærming.

Den feministiske rørsle og kampen for likestilling mellom kjønna har nærmast logisk nødvendig ført til ein sterkt auka forskningsinnsats under den etterkvart nokså fleirtydige merkelappen "kvinneforskning". Ikkje uventa er det først og fremst dei ulike samfunnsvitskapane som har vorte engasjert i dette forskningsfeltet. Psykologi, og da først og fremst sosial psykologi og utviklingspsykologi, er kanskje den samfunnsvitskapelege disiplinen som kan yte det ~~potensielt~~ viktigaste bidraget til dette typisk tverrfaglege forskningsfeltet. Trass i viktige bidrag (jfr. sentrale personar i dette feltet som Harriet Holter og Berit Ås) er det likevel grunn til å spørje kvifor psykologien ikkje har markert seg sterkare innanfor kvinneforskninga spesielt og i samfunnsdebatten på dette feltet generelt her heime i 1970 åra. Ikkje minst gjennomlesing av tidligare nummer av Nytt om Kvinne-

forskning viser at den generelle psykologien ikkje har levd opp mot sitt potensielle bidrag på dette forskningsfeltet. Ansvaret for dette kviler ikkje på andre enn oss (psykologane) sjølve. I dette notatet vil eg derfor trekke fram ein del nyare heimleg psykologisk litteratur med fokus på språk og språkbruk som har klar relevans for feltet "kvinneforskning" generelt.

Som nyetablert og entusiastisk forskningsområde har det naturleg nok i debatten omkring kvinneforskning vore ein viss grad av "historieløyse" og mangel på tradisjon. Eit problemområde som det uhyre populære "språk og kjønn" vert til dømes ofte omtala som om det hadde vorte oppdaga på 1970-talet, og da som ein konsekvens av den nyetablerte kvinneforskninga. Dette er langt frå tilfelle. Her heime kom til dømes alt i 1932 ein artikkel med tittelen "Er det skilnad på uttrykksmåten hos gutar og jenter?" (2). Det er spesiell grunn til å trekke fram denne artikkelen av Åse Gruda Skard i denne samanhengen fordi den understrekar vårt poeng over om kor sentral utviklings- og sosial psykologi nødvendigvis vil vere med sikte på å forstå dei problem som moderne kvinneforskning har definert som sentrale. Åse Gruda Skard har som kjent nettopp representert ein konsekvent sosial og samfunnsorientert utviklingspsykologi. Når dette er sagt, må det straks understrekast at det var først tidleg på 1970-talet at det så vel internasjonalt som her heime vart breidde over forskninga i tilknytning til problemområdet "språk og kjønn" (1,3,4,5).

Det som fylgjer nedanfor er nærmast berre ei kommentert liste over nyare litteratur som det vil vere relevant å trekke fram ut frå den argumentasjon som er ført over:

Ein skal vere varsom med å hevde at eit forskningsprosjekt er viktigare enn andre. Likevel vågar eg påstanden at det prosjektet som gøymer seg bak den nøkterne tittelen "Kjønn og kommunikasjon: En eksperimentell tilnærming" (6) er noko av det viktigaste som har skjedd i sosialpsykologien her heime i det siste. Med enkle, men uhyre effektive virkemiddel viser Tove Pedersen (6) korleis kvinner og menn, avhengig av grad av tillit (mangel på tillit) til seg sjøl og den andre, utøver kontroll (unngår å utøve kontroll) over kommunikasjonsprosessen på fundamentalt ulike måtar. Ikkje minst er det provoserande for vår forståing og tenkning i dette feltet å sjå korleis kjønnsstereotypiane vert bekrefta i visse samhandlings situasjonar, men kjem totalt til kort i andre. Situasjonsvariasjon har det nemleg vore sagt uhyre lite om i dette feltet. Det kanskje mest tankevekkande ved Pedersens funn er at forsøkspersonane var universitetsstudentar. Dette valget vart gjort reflektert, ut frå det resonnement at hos dei skulle utviklinga i retning av likestilling ha kome lengst. Når det gjeld kjønns spesifikke kommunikasjons- eller samhandlingsmønster, er det såleis tydeleg at desse stikk djupt.

I eit anna studium utført innanfor den same teoretiske referanseramma (sjå nedanfor) vart det lagt vekt på å

kartlegge korleis barn på ulike alderstrinn (frå 7 til 14 år) utviklar sin kommunikative kompetanse (7). Sjøl om Ingebjørg Strøno (7) ikkje eksplisitt tar opp kjønn som variabel, fortel hennar analyser likevel ein god del om korleis barn tileignar seg/utviklar den kommunikative kompetanse som Pedersen demonstrerte at dei seinare utnyttar kjønsspesifikt.

Marit Dahle (8) fokuserer ikkje på individet, men på ekteparet. Ho kartla korleis ekteparets kommunikasjon varierer avhengig av sosio-kulturell bakgrunn (by versus bygd, arbeidarklasse versus middelklasse). Dahles (8) studium viser at ekteparets kommunikasjonsmønster varierer sterkt avhengig av sosio-kulturell bakgrunn. Øistein Øisjøfoss (9) analyserte Dahles materiale med spesifikk referanse til ektefellane si utøving av kontroll. (Øisjøfoss si analyse av kontroll er så å seie identisk med den analysa Pedersen (6) utførte i sitt studium). Han demonstrerte at mennene si kontrollutøving vis å vis sine respektive koner varierte systematisk avhengig av sosio-kulturell bakgrunn. Variasjonen galdt både grad og type av kontroll, og ikkje minst variasjon eller mangel på variasjon i kontrollmønsteret over ulike samhandlingssituasjonar.

I tilknytning til studium av ektepars kommunikasjon må også nemnast Astrid Føtten & Mette Østvold (10) sitt studium der dei kartla kommunikasjonen til ektepar der kona hadde alvorlege psykiske problem (dei var innlagt

på psykiatrisk institusjon med diagnosen "hysteri") og samanlikna med matcha kontrollektepar der ingen av ektefellane var psykiatriske pasientar. Det var slående korleis samhandlinga mellom ektefellane, og ikkje minst mannens (den såkalla friske parten) kommunikasjonsmønster var med på å oppretthalde kona sin problematiske tilstand.

Birgitta Glennsjø (11) kartla kommunikasjonsmønsteret i familien til alvorleg sinnslidande (schizofrene) unge menn versus kvinner. Familekommunikasjonens bidrag til å oppretthalde deira alvorlege tilstand kom tydeleg fram, men hennar analyser avdekkar ikkje systematiske skilnader avhengig av den diagnostiserte pasientens kjønn.

Prosjekta 6 - 11 over er alle hovedoppgaver utført ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo. Alle desse prosjekta er utført innanfor ei integrert teoretisk-metodologisk ramme, presentert i boka "Kontakt og konflikt" (12). Undertittelen på denne boka, som også fortel litt om korleis desse ulike prosjekta er integrerte, er: "Analyser av språk og kommunikasjon i familie og samfunn". Eit spesielt problem med hovedoppgaver er at sjøl om dei kan lånast fra Universitetsbiblioteket, er dei ofte noko vanskeleg tilgjengeleg. Men når det gjeld dei over omtala prosjekta, så er det gjeve svært kortfatta presentasjonar av dei i boka "Kontakt og konflikt" (12). Eit par av prosjekta har dessutan vorte presentert i eigne artiklar (13 og 14).

Etter denne avstikkaren inn i ekteskapet og over mot psykiske lidingar og avvikande atferd er det på tide å vende til

bake til fokus for denne artikkelen, nemlig kartlegging av problemkomplekset "språk og kjønn": Med bakgrunn i Tove Pedersens (6) prosjekt er to omfattende artiklar under trykking i Tidsskrift for Norsk Psykologforening. Den eine (15) samanfatar forskning og empiri innanfor dette feltet, og den andre (16) ser kritisk på ulike teoretiske formuleringar i tilknytning til dette problemfeltet. Sjøl har eg nyleg i artikkelen "Språk som makt og kvinneundertrykking: Språksosiologi som mote-fag" (17) tatt eit kritisk tilbakeblikk på den forskning som har vorte utført her heime gjennom 1970-åra i tilknytning til "språk og kjønn". Dette arbeidet vert for tida vidareført, særleg vert det gjort forsøk på å skissere og konkretisere alternative tilnærmingar (21).

Innleiingsvis hevda vi at psykologiens viktigaste bidrag til å forstå sentrale problem som moderne kvinneforskning har fokusert ville ligge i skjæringsfeltet mellom eller betre i integrasjonen av utviklings- og sosialpsykologi. Utviklingsperspektivet har kanskje ikkje kome like eksplisitt fram som sosialpsykologien i presentasjonen av prosjekta over. Det kan derfor vere viktig å peike på at dei konkrete forskningsprosjekta 6 - 11 over er utført innanfor det som har vorte kalla ei sosial-utviklingsteoretisk (social-developmental) referanseramme (jfr. 18 og 19). Eit spesielt problem i denne samanhengen har vore innanfor den internasjonalt sett sterkt spesialiserte utviklingspsykologien å finne ein generell (normal) utviklingspsykologi med ei solid sosialpsykologisk forankring. I tradisjonen etter Åse Gruda Skard har det her heime heldigvis kontinuerlig vore arbeidd med å integrere utviklings- og sosial

psykologi. Nyleg har det kome ei ny bok, "Barn - utvikling og miljø" (20), som med spesifikk referanse til vilkåra i vårt samfunn her og nå utviklar og presenterer ei slik integrert referanseramme. I føreordet til denne boka kan ein såleis lese fylgjande programerklæring:

"Det grunnleggjende perspektivet vårt er at vi ser barnet som et sosialt vesen. Dette betyr at vi prøver å beskrive og forstå opplevelser og handlinger innenfor en sosial referanseramme. Et individ handler i relasjon til og samhandler med andre individer. Opplevelser og handlinger kan derfor bare forstås og tolkes i relasjon til den sosiale ramme eller meningskontekst barnet til enhver tid blir definert/definerer seg selv innenfor. Videre argumenterer vi i dette arbeidet for en bred referanseramme i arbeid og forskning om barn. Først ut fra en eksplisitt referanse til en normativ utviklings-teori kan en skildre på hvilke måter det enkelte barn er blitt utsatt for og har opplevd kritiske avvik fra et godt oppvekstmiljø. En slik bred og generell utviklings-teori må også ta utgangspunkt i interaksjonen mellom emosjonelle, kognitive og sosiale aspekter."

Nettopp ei slik heilskapeleg referanseramme er etter vår oppfatning tvingande nødvendig med sikte på å nå fram til ei adekvat forståing av den type problem vi har vore opptatt av i dette notatet.

Litteratur:

1. Blakar, R.M. (1973). Språk er makt. Oslo: Pax.
2. Skard, Å.G. (1932). Er det skilnad på uttrykksmåten hos gutar og jenter. Norsk Pedagogisk Årbok, s. 35-43.
3. Blakar, R.M. (1971). Kan mannssamfunnet sprengast utan språkrevolusjon? Syn og Segn, 77, 550-561.
4. Blakar, R.M. (1974). Stakkars store, sterke mann - undertrykkingas tragiske dialektikk. Sinnets Helse, 54, nr. 1, 3-7.

5. Haugen, E. (1977). "Sexism" and the Norwegian language. I Hopper, P.J. (red.). Studies in descriptive and historical linguistics. Amsterdam: John Benjamins.
6. Pedersen, T.B. (1979). Kjønn og kommunikasjon: En eksperimentell tilnærming. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
7. Strøno, J. (1978). Egosentrisme og desentrasjon i verbal kommunikasjon hos barn og ungdom. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
8. Dahle, M. (1977). Sosial bakgrunn og språklig kommunikasjon. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
9. Øisjøfoss, Ø. (1976). Makt og kontroll i ekteskapet. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
10. Fættén, A. & Østvold, M. (1975). Hysteri og kommunikasjon. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
11. Glennsjø, K.B. (1977). Marital schism og marital skew - en kommunikasjonsteoretisk tilnærming. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
12. Blakar, R.M. (1978). Kontakt og konflikt. Analyser av språk og kommunikasjon i familie og samfunn. Oslo: Pax.
13. Blakar, R.M. & Pedersen, T.B. (1980). Control and self-confidence as reflected in sex-bound patterns in communication. An experimental approach. Acta Sociologica. (In press.).
14. Blakar, R.M., Lavik, A. & Østvold, M. (1979). Hysteri og kommunikasjon. Kartlegging av kommunikasjonsmønsteret til ektepar der kona er tildelt diagnosen hysteri. I Blakar, R.M. & Nafstad, H.E. (red.). Anvendt og klinisk psykologisk forskning: Problem, utfordringer og valg av referanseramme. Monografi nr. 5, Tidsskrift for Norsk Psykologforening.
15. Pedersen, T.B. (1980). Språk og kjønn I. Gjennomgang av forskning. Tidsskrift for Norsk Psykologforening, (under trykking).

16. Pedersen, T.B. (1980). Språk og kjønn II. Ulike teorier.
Tidsskrift for Norsk Psykologforening, (under trykking).
17. Blakar, R.M. (1979). Språk som makt og kvinneundertrykking:
Språksosiologi som motefag. I Kleiven, J. (red.)
Språk og samfunn. Oslo: Pax. s. 209-270.
18. Blakar, R.M. & Nafstad, H.E. (1979). Familien som ramme for
studiet av psykiske lidinger og avvikende atferd:
Nokre generelle teoretiske og metodologiske problem.
I Blakar, R.M. & Nafstad, H.E. (red.). Anvendt og
klinisk psykologisk forskning: Problem, utfordringer
og valg av referanseramme. Monografi nr. 5, Tidsskrift
for Norsk Psykologforening.
19. Blakar, R.M. (1980). Towards a social psychology of commun-
ication: A conceptual framework and some empirical
explorations. I Giles, H. & StClair, R. (Eds.)
Language and the Paradigms of Social Psychology.
New York: Lawrence Erlbaum (in press).
20. Nafstad, H.E. & Gaarder, S. (1979). Barn-utvikling og miljø.
Oslo: Tiden.
21. Blakar, R.M. & Pedersen, T.B. (1980). Sex-bound patterns of
control in verbal communication. Paper som skal presenterast
(av T.B.P.) på konferansa "Language and Power" i Bellagio,
Italia, 4.-8. april, 1980.

KVINNERS LIV - FRÅ FØDSELEN AV

av

Åse Gruda Skard

Det ser ut til at det held på å laga seg ei ny grein på den psykologiske granskinga: forskning i livsløp. Alt Charlotte Bühler publiserte boka "Der menschliche Lebeslauf als psychologisches Problem" i 1933 og utvida denne boka sterkt til "The Course of Human Life" (1962). Etter henne har ymse forskarar, serleg i USA sett i gang longitudinal gransking av livsløp med bruk av ulike metodar. Nett i dei siste åra har interessa for slik gransking auka på. Academic Press (New York og London) gir såleis ut "Life-Span Developmental Psychology" i årlege band, kvart på omlag 400 sider. Eit tidsskrift for "Life-Span" forskning er også i kjømda.

Av reint spesiell interesse må slike granskingar vera for alle som nå ytters rettkome har tatt opp problemet med kvinners utvikling og liv. I den samanheng vil eg få gjøre merksam på at det på Psykologisk Institutt ved Universitetet i Oslo alt nå ligg ei samling longitudinelle studiar av både jenter og gutar i alderen 0-24 år. Av dei 19 casus som er fylgd gjennom åra frå 1952 av, er det ni jenter. Her har vi altså nogne og samtidige studiar heilt frå fødslen av, slik at vidare gransking ikkje vil vere avhenig av anamneser og anna minnestoff som kan vera meir eller mindre påliteleg.

Granskinga ved Psykologisk Institutt har byrja med gravide kvinner og deira ektefeller omlag ein måned før det første eller andre barnet vart født. Ein veit såleis kva slags miljø barnet vart født inn i. Deretter følgde ein barnet med regelmessige observasjonar og testingar opp gjennom heile barndommen til 16-års trinnet (med månadlege observasjonar i det første leveåret, seinare årlege). Barnet vart testa med utviklingsprøver, intelligensprøver, projektive prøver m.m., det vart observert i heimen med foreldra fleire gonger i førskolealderen, på skolen og saman med kameratar i leikesituasjonar gjennom førskole- og skole-alder, med intervju på dei eldste årstrinna. Foreldra vart intervju

årleg t.o.m. seksårsalderen, og atter på 8 -, 11- og 14 års steget. Svært mange (men ikkje alle) "barna" såg vi att då dei var 18, og ein del også då dei var 24 år.

Materialet er berre for ein del analysert og nytta vidare. Ei av jentene er gjennomgått av Liv Sveum som arbeidde ut si hovedfagsavhandling på dette stoffet. Ei oppsummering av avhandlinga sto i "Forskningsnytt" nr 1, 1976. - Ei anna jente ga stoff til den hovudavhandlinga som Noel Cobb arbeidde ut, men han brukte berre materialet for dei første fem åra. Dei andre sju jentene ventar enda på å bli brukt!

Saman med den kjende amerikanske professor Alfred Baldwin arbeidde Eva Eckhoff og Jakob Gauslaa med problemet foreldreholdningar andsynes jentar og gutar. To avhandlingar vart publiserte om dette emnet, nemlig i Tidsskrift for samfunnsforskning 1960, Vol. 1, s. 222-230, og i Acta Psychologica, 1961, vol. 18, s. 85-99.

Dei andre avhandlingane som ligg føre, tar ikkje sikte på skilnader mellom gutar og jenter eller på utviklingsgang berre hos jenter. Men stoffet vi har, er brukbart nok og lærerikt nok. Sosialiseringa av jenter frå fødsel til 16-18 års alderen kan ein finne for den eine jenta etter den andre, - og både heim og skole kjem inn i biletet. Det måtte vera ei fin og freistande oppgåve å gå vidare med data-analyse av andre casus enn dei som hittil har blitt nytta - eller å ta opp andre sider og andre problemstillingar for dei som alt har blitt forebels analysert. Det skulle også vera mogeleg, og ikkje altfor vanskeleg å følgje med i det som vidare har hendt etter vi slutta med systematiske etterrøkingar. Noen av "barna" har vi stendig kontakt med. Det måtte også vera verdefullt om ein kunne få tak i korleis dei ser på sitt eige liv, og samanlikne det med alt vi har grundig kjennskap til fra før av, - og korleis jentene nå opplever si eiga kvinnerolle.

Den store vansken hittil med dette arbeidet har vore penge- og personalmangel. Kunne det vera interesserte, kvalifiserte forskarar som på noko vis kan skaffe seg stipend/eller lønn til å

leve av, så skulle dei vera hjarteleg velkomne til å arbeide med delar av dette materialet. Det er arbeidsplass på instituttet i Thv. Meyers gt. 46, 111. Der er også materialet lagra til så lenge. Seinare blir det nok helst å finne på Universitetsbiblioteket.

I SVERIGE HAR VI FÅTT JÄMSTÄLLDHETSFORSKNING MEDAN I NORGE
BEDRIVER NI KVINNOFORSKNING - ÄR DET NÅGON SKILLNAD?

av Margot Bengtsson

Den norska kvinnoforskningen har en gemensam teoretisk-ideologisk referensram som den svenska saknar. I boken "I Kvinners bilde" kallar Harriet Holter denna referensram för "feminist-marxistisk" och den bärande tankegången är att "Kvinnor är bra. Kvinnoerfarenheter är viktiga - och dom är våra." I Sverige är det officiella begreppet "jämsällldhetsforskning". Utgångspunkten är 60-talets könsrollsdebatt. Spelar detta någon roll? Blir problemställningar och resultat annorlunda om man utgår från begrepp som könsroller och jämsällldhet jämfört med begrepp som kvinnoförtryck och kvinnofrigörelse? Detta kan man faktiskt göra en liten empirisk undersökning av. För nu finns det gott om material som belyser kvinnoforskningen, eller för att använda den påbjudna termen, jämsällldhetsforskningen i Sverige. Jag var på en kvinno-forskningskonferens i Norge i maj 1977 på Ustaoset. Inspirerad av det seminariet reste jag tillbaka till Lund i Sverige och började arbeta för en organisering av kvinnoforskare och kvinnliga forskare i Lund till att börja med. När vi organiserat en grupp vände vi oss till UHÄ-universitets- och högskoleämbetet för att försöka få pengar till vår verksamhet. Vi ville också få en spridning av liknande verksamhet till andra orter, och starta en kvinno-forsknings-tidskrift. Vi mötte ett våldsamt gensvar hos UHÄ - som, också inspirerat av Norge - kommit på liknande tankar, men utifrån sitt jämsällldhetsperspektiv. Den första "sammandrabbningen" mellan företrädare för kvinno-forskning och företrädare för jämsällldhetsforskning ägde rum i maj 1978 på en konferens i Uppsala kring forskning om jämsällldhet - den första i sitt slag i Sverige. Nina Gornitzka var med och berättade om kvinnoforskningen i Norge. Av rapporterna från konferensen framgår att större delen av konferensen ägnades frågan om man skulle använda sig av begreppet kvinnoforskning, som majoriteten av de aktiva kvinnoforskarna redan gjorde, eller om man skulle använda sig av begreppet jämsällldhetsforskning, som en minoritet kvinno-forskare och en majoritet forskningsbyråkrater och administratörer gjorde.

Argumenten mot begreppet jämsällldhetsforskning var bl a: Att begränsa begreppet jämsällldhet till att enbart gälla relationen mellan könen ger associationer till att man är för en jämsällldhet på det dominerande klass- och manssamhällets villkor. Teoretiskt och begreppslikt knyter man an till den

traditionella könsrollsforskningen som avvisade begrepp som kvinnoförtryck och kvinnodiskriminering som ovetenskapliga. Man förlorar kvinno- och frigörelseperspektivet i forskningen. Dessutom är begreppet kvinnoforskning redan etablerat och används också i internationella sammanhang.

Argumenten för begreppet jämställdhetsforskning var bl a: Att begreppet kvinnoforskning lätt får en isolationistisk prägel som i längden drabbar kvinnorna själva. Att en jämställdhetsforskning till skillnad från den på enbart kvinnan inriktade forskningen är starkt intresserad av relationen mellan människor och mellan människor och institutioner och att den därmed skulle vara dynamisk till skillnad mot kvinnoforskning som skulle vara statisk. Jämställdhetsforskningen, menar man, är inriktad på hur relationerna mellan män och kvinnor är uttryck för olika grader av förtryck, orättvisor och manipulerande antingen de sker inom en privat eller offentlig sfär. Man menade också att begreppet jämställdhet skulle vara så fast etablerat i svenska språket som beteckning för just förhållandet mellan könen, att några missförstånd inte skulle kunna uppstå.

Dessa påståenden kan man få en viss kontroll av genom att gå igenom den rapport om Aktuell jämställdhetsforskning i Sverige som UHÄ presenterade lagom till konferensen. Av forskningens inriktning framgår att det föreligger en dominans för den forskning som är inriktad på kvinnan och kvinnans situation. De verk samma forskarna uppfattar tydligen s k jämställdhetsforskning som i första hand kvinnoforskning. Huvudintrycket av rapporten är att forskningsinsatserna fram till nu varit ganska disparata och osystematiska. Helhetsperspektiv och övergripande teorier på området lyser med sin frånvaro, vilket inte är så underligt med tanke på vilken dålig ställning kvinnoforskningen haft i Sverige.

Det kanske viktigaste resultatet av konferensen var att kvinnoforskare träffades och Lundagruppens organisering av kvinnoforskare och kvinnliga forskare, som Karin Widerberg redogjorde för, gav inspiration till kvinnoforskare från andra delar av landet att åka hem till sina respektive universitetsorter och påbörja en motsvarande organisering. Nu finns Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning vid alla de stora universitetsorterna i Sverige med pengar och stöd från UHÄ. Beträffande begreppen kvinnoforskning och jämställdhetsforskning förordade UHÄ:s representanter att det borde heta "jämställdhetsforskning" även om det var "kvinnoforskning". (Rapport från konferensen finns publicerad för dem som är intresserade.)

Nästa stora "sammandrabbning" mellan företrädare för kvinnoforskning och jämställdhetsforskning ägde rum hösten 1978 då Riksbankens Jubileumsfond (RJ)

anordnade ett symposium på Ågesta med temat forskning för jämställdhet inom ramen för arbetet i områdesgruppen Människan och arbetslivet. Symposiets syfte var att belysa och diskutera hur forskningsinsatser av olika slag skulle kunna bidra till arbetet för en ökad jämställdhet. Deltagarna bestod av både praktiker och forskare och från Norge var Kari Waerness och Bjørg Aase Sørensen där. Som underlag för symposiet förelåg ett antal idépromemorier och kommentarer till dessa. Materialet och referat från de gruppdiskussioner som hölls finns publicerade i en rapport från RJ med titeln "Forskning för jämställdhet".

Av den rapporten framgår ganska klart att den norska kvinnoforskningen, så som den representerades av Kari Waerness och Bjørg Aase Sørensen, fokuserar och problematiserar delvis andra saker än den svenska jämställdhetsforskningen. I Kari Waerness' inlägg till den konferensen specificeras denna motsättning kanske klarast. Hon säger så här, jag citerar:

"Likestillingsforskning mener jeg først og fremst er egnet til å beskrive kvinners manglende suksess innenfor de mannsdominerte sosiale strukturer - det vil blant annet si de strukturer der makt og innflytelse er konsentrert. Denna type forskning tegner 'kvinnelivets trolldom', som Helga Hernes uttrykker det (Hernes, 1977). Men for å bryte 'trolldommen' trenger en også andre beskrivelser, beskrivelser som ikke bare tegner bilder av kvinner som 'ufullstendige menn'. I allefall er en slik 'kvinne = ofullstendig mann' beskrivelse lite egnet som kunnskapsgrunnlag for å mobilisere kvinner flest til aktiv innsats for å bedre sine egne kår.

En forskning som har en slik aktiviseringsmålsetting som et av sine primaere mål, må ta utgangspunkt i en positiv beskrivelse av kvinners verdihierarki, normer o s v. Bare slik vil det bli mulig for forskningen å bidra til at kvinner kan oppleve eget verd ut fra der de befinner seg i dag.

Kvinneforskning vil jeg kalle den type forskning som ikke primaert har som mål å sammenligne kvinner og menn - og som dermed ikke gir et bilde av kvinnen som 'ufullstendig mann'. For kvinneforskningen må utgangspunktet vaere at kvinners atferd ikke utelukkende kan sees som et resultat av undertrykking, men også som et resultat av en annen verdiorientering enn menns, og dermed i noen grad bestemt av kvinners bevisste valg. Begrepet kvinnekultur indikerer at kvinner setter andre verdier høyere enn de som dominerer i vår teknisk-økonomisk rasjonelle kultur. Kvinneforskningen må ha som mål å beskrive og analysere kvin-

ners situasjon slik at den skaffer frem kunnskap som gjør det mulig for kvinner å forme sin fremtid ut fra egne verdivalg. Innenfor kvinneforskningen kan en tillate seg å sette spørsmålstegn ved verdien av en rekke av de etablerte likestillingsmålsettinger.

Som et supplement til likestillingsforskningen, mener jeg at en forskning som kan gi oss et kunnskapsgrunnlag for å tilføre vanlige kvinner verdighet i den livssituasjon de befinner seg i, bør prioriteres høyt.

For di likestillingsforskningen nødvendigvis sammenligner kvinner med menn, kan denne etter min mening i dag ikke fylle denne funksjon. Den 'mannlige bias' i den etablerte samfunnsvitenskap fører stort sett til elendighets-beskrivelser av kvinnene ut fra et sammenligningsgrunnlag. Kvinneforskningen kan i utgangspunktet konsentrere seg om kvinnene uten hele tiden å skjele til mennene. Den må primaert søke etter kunnskap som gjør kvinners atferd forståelig, og dette mener jeg innebærer et kritisk perspektiv på de etablerte samfunnsvitenskaper som jeg vanskelig ser at likestillingsforskningen kan ta vare på.

For en som er svært kritisk til såvel muligheten som ønskeligheten av en fullstendig likestilling på dagens etablerte mannssamfunns premisser, gjelder det å trekke fram og synliggjøre kvinners verdi- og velferdsskapning i dagens samfunn. Bare på denne måten kan en forestille seg et likestilt samfunn av en annen kvalitet. Det er nemlig ikke likegyldig i hvilken grad en tenker seg at likestilling skal oppnåes ved at kvinner skal oppføre seg mer lik dagens menn, framfor at menn må endre sin atferd i retning av den kvinner utviser idag."

Så langt Kari Waerness.

De norska kvinnoforskarna för in begrepp som kvinnokultur och kvinnlig rationalitet som tidigare inte diskuterats inom svensk jämställdhetsforskning och talar om eländighetsforskning visavi värdighets- eller frigörelseforskning som heller inte tidigare debatterats eller diskuterats. Den norska inriktningen leder till förslag till forskningsinsatser som tidigare heller inte uppmärksammats i Sverige - hotet mot kvinnokulturen, som t ex uppstyckningen av jobben inom omsorgen, till förslag till undersökningar av kvinnor i typiska kvinnojobb som kontor, butiksanställda, förskollärare, lärarinnor osv med utgångspunkt från frågor som: hur fungerar jobben, vilken är kvinnornas rationalitet i jobben - områden som är i det närmaste helt utforskade till skillnad från forskningen kring kvinnor i industrin.

Som jag ser det finns det också risker med ett begrepp som kvinnokultur, risk att man förlorar en materialistisk förankring, att man förlorar ett

klassperspektiv, risk för en idealisering med medföljande konservering av kvinnans situation. Som exempel kan jag nämna hur den borgerliga regeringen i Sverige handskas med det faktum att patienter inom sjukvården, barn inom dagbarnvården, och äldre inom äldreomsorgen mår dåligt. Vården har som bekant så mycket som möjligt byggts upp på företagsekonomiska principer med industrin som förebild, vilket innebär stora enheter, stark centralisering med styrning uppifrån, hård specialisering, apparatföretagande och löpande-band-principer. Patienter, barn och äldre mår bäst av att vårdas mer av färre personer och av att bli betraktade och behandlade som människor. Detta faktum använder sig borgerligheten av när man nu i ett dåligt konjunkturläge vill skära ned på den offentliga sektorn och privatisera vården, vilket givetvis skulle leda till ökade klassklyftor, då det bara är vissa kategorier som har råd att köpa privat vård av god kvalitet.

Kvinnokulturbegreppet kan i sådana här lägen användas repressivt; "Mamma hemma är ändå bäst - det visar ju erfarenheten." Det gäller alltså att se till att kvinnokulturbegreppet inte tas som en förevändning för ett återtag in i privatisering och individualistisk isolering utan att det kvinnor är och varit sysselsatta med - att ständigt återskapa liv och mänsklig förmåga - blir det centrala i det samhälleliga beslutsfattandet.

Men i Sverige - i det dominerande forskningsklimatet inom svensk jämställdhetsforskning som råder för närvarande - fungerar det norska kvinnoforskningsspektivet, här representerat av främst Kari Waerness och Bjørg Aase Sørensen, som oerhört befriande och inspirerande enligt min mening.

Jämställdhetsforskningsförespråkarna har också tagit intryck. Efter R Jubileumsfonds Symposium har UHÅ:s arbetsgrupp för jämställdhetsforskning givit sitt förslag till Jämställdhetsforskning i en skrift. (Jämställdhetsforskning UHÅ 1979:16.) I den skriften tar man upp de problem Kari Waerness m fl förde fram på Ågesta Symposiet och föreslår att man myntar två nya begrepp för att täcka in de problem svensk jämställdhetsforskning inte uppmärksammar. Man föreslår begreppet yttre jämställdhet som skall innebära det man vanligtvis menar med jämställdhetsforskning, dvs en jämn fördelning av män och kvinnor på olika områden. För att täcka den problematik Kari Waerness tagit upp föreslår man begreppet inre jämställdhet. Istället för att använda begreppet kvinn

noforskning föreslår alltså arbetsgruppen att man använder begreppen yttre och inre jämställdhet. Bortsett från denna något märkliga strid om ord som pågår i Sverige, står svensk kvinnoforskning starkare än den någonsin gjort. Plötsligt finns det pengar och intresse för kvinnoforskning - eller rättare - för yttre och inre jämställdhetsforskning. Det gäller för oss kvinnoforskare att kämpa för att den forskningen får en vettig inriktning och ett vettigt innehåll och den kampen vill vi ta bl a inspirerade av norsk kvinnoforskning.

NUMMER 1 1980

Kvinno- vetenskaplig tidskrift

*I handen
håller du det första häftet
av Nordens enda tid-*

*skrift för kvinnoforskning. Tidskriften vill ge argument
och stöd åt kvinnorna för frigörelse och jämställdhet.*

*Genom att stimulera och debattera, presentera
och betygsätta kvinnoforskningen vänder den sig till
alla forskare men i lika hög grad till dem som behöver
ta del av dess resultat och påverka den: kvinnorörelsen,
den fackliga rörelsen, näringslivet,
myndigheter, skolor m m. Temat för nr 1 är*

Kvinnoforskning

Kvinno- vetenskaplig tidskrift

Ö. Vallgatan 25

223 61 LUND

Postgiro 88 41 78 — 5

Prenumerera på 80-talets mest spännande tid-
skrift! Det kostar 50 kr för 4 nummer, 15 kr för
lösnummer.

Vi tar gärna emot stödprenumerationer — 100
kr för 4 nummer eller mer för Dig som vill
medverka till att säkra tidskriftens fortsatta
existens.

Avskiljs före inbetalning eller glirering.

SEMINAR OM KVINDEFORSKNING I DANMARK

I dagene den 29.1.-1.2.1980 blev der afholdt et kvindeforskningsseminar på Hindsgavl ved Middelfart, finansieret af Statens humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningsråd. 90 kvindeforskere deltog, deriblandt også en svensk og en norsk forsker. Det praktiske arrangement blev varetaget af en arrangørgruppe fra Århus bestående af 8 kvinder fra forskellige fag og med forskellig samfundsmæssig placering. Vi vil gerne orientere om dette seminar.

Næsten 300 kvindeforskere tilmeldte sig seminaret, men desværre ønskede forskningsrådene i første omgang alene at støtte ét seminar med 90 deltagere. Disse blev trukket ud af den store bunke ved, at denne først deltes op i tre bunker, der hver var repræsentative ud fra følgende kriterier: der skulle være faglig spredning, hierarkisk spredning og geografisk spredning. Dernæst blev der trukket lod mellem de tre bunker. Seminaret skulle være et billede af den bredde, kvindeforskningen har, og på det væld af aktiviteter, der foregår rundt omkring i landet. Samtidig skulle det være mobiliserende og give støtte til svage miljøer.

På grund af den store tværfaglighed var det ikke muligt at diskutere snævre, fagspecifikke problemstillinger, og programmet var derfor mere lagt an på diskussion af nogle overordnede temaer:

1. dag var emnet "Kvindeforskning - kvinder i forskningen (forskning, undervisning og formidling)". Denne diskussion foregik i 11 tværfaglige grupper, der var sat sammen efter deltagernes placering i hierarkiet (arbejdsløse, studerende, deltids- og fastansatte). Før vi startede gruppearbejdet, blev der på plenum holdt nogle korte, mundtlige oplæg om, hvad der er/skal være karakteristisk for kvindeforskningen. Vi kom - naturligvis - ikke frem til én definition af begrebet kvindeforskning, men vi fik taget mange problemer op og fik vendt dem grundigt. Diskussionerne gav mange inspirationer, vi kunne tage med hjem og bruge i fortsatte diskussioner i vore egne miljøer.

2. dag foregik i nye grupper, der var sat sammen omkring følgende temaer:

- 1) Kvindesolidaritet
- 2) Ligestilling og kvindefrigørelse
- 3) Kvinders dagligdag og livsforløb
- 4) Kvindebevidsthed og kvindekultur

De enkelte deltagere havde i forvejen valgt sig på en gruppe. I hver temagruppe startede dagen med et mundtligt oplæg omkring det konkrete tema. Herefter delte temagrupperne, der var ret store, sig op i mindre grupper, hvor diskussionerne om dagens emne så foregik. Det spændende ved disse grupper var, at tværfagligheden rigtig kom frem. Det var godt på den led, at vi fik præsenteret en lang række forskellige tilgangsvinkler til de enkelte temaer. På den anden side oplevede vi også, hvor vanskeligt tværfagligt samarbejde kan være. Vi var meget forskellige.

Den sidste dag var der flere emner på programmet: Vi skulle både diskutere tværfaglighed på baggrund af et kort skriftligt oplæg, der var sendt ud i forvejen, evaluere og diskutere fremtidsperspektiver. Disse diskussioner startede i de gamle grupper fra den første dag og fortsatte i plenum.

Noget af det, der var bred enighed om, var, at kvindeforskningen skal foregå i tæt tilknytning til kvindebevægelsen. Det er vigtigt, at Hindsgavlseminaret bliver fulgt op af mange initiativer ude omkring i de lokale miljøer. Og det er vigtigt, at vi får videreformidlet vores arbejde på en bred og udadvendt måde. Der blev derfor nedsat en gruppe, der påtog sig at arbejde videre med tanken om at stable et formidlingsskrift på benene, der bevidst satser på at nå ud til en bred kreds. Det er nødvendigt, at vi får kritik, og at der bliver stillet krav til os, så kvindeforskningen ikke forstener og mister kontakten med det virkelige liv og kvindekampen.

En anden ting, der var enighed om, var, at det var vigtigt, at de 180 kvinder, der var uheldige i lodtrækningen også kom på et seminar af tilsvarende karakter. Der blev derfor nedsat en gruppe fra København og én fra Odense til at arrangere to lignende seminarer og til at søge om midler hertil fra forskningsrådene. Herudover skulle der gerne i fremtiden holdes en lang række emneorienterede og fagspecifikke seminarer.

Der var bred enighed om at støtte bestræbelserne for at gøre Nytt om Kvinneforskning til et nordisk skrift for kvindeforskning inden for humaniora og samfundsfag.

Alt i alt synes vi, at seminaret forløb godt. Der var en god og frugtbar stemning, og der blev diskuteret livligt - også udenfor det program, der var lagt på forhånd. Vi så film, lavede skechter, digtede sange og meget mere. Seminaret var en bekræftelse på, at der er masser af liv i kvindeforskningen.

Anne Margrethe Berg, Drude Dahlerup, Lis Frost, Kirsten Gomard, Karen Klitgaard Poulsen, Mette Kunøe, Kirsten Molly og Birgitte Possing.

FAMILIEN I FORANDRING

Referat fra et seminar ved universitetet i California, San Diego, oktober 1979. Av Rannveig Dahle Piene.

I USA er den tradisjonelle familieoppfatningen, med far i forsørgerrollen og mor hos barna, i ferd med å bli i utakt med de statistiske realiteter. I dag deltar 60% av alle mødre med barn under 18 år i arbeidslivet; et barn født i dag har 48% sjanse til å leve i det minste noen måneder av sitt liv i en en-foreldre familie. Samtidig har økt arbeidsledighet ført til at mange menn har vanskelig for å se seg selv i rollen som familieforsørgere. Disse forhold har bl.a. ført til at folkeregistrene i USA, i motsetning til tidligere, har sløffet kategorien "head of household". Endringer i folks adferd har m.a.o. nedfelt seg i offentlig praksis.

Disse tendensene var utgangspunkt for et 2-dagers seminar ved universitetet i California, San Diego, i oktober 1979. De temaene som ble tatt opp på seminaret reflekterer trolig flere av de mest aktuelle problemstillingene i amerikansk familieforskning i dag. Derfor var det interessant for meg som nordmann og opptatt av familie- og kvinnespørsmål å delta på seminaret. Problemstillingene var for så vidt velkjente, samtidig som det også er lett å peke på forskjeller mellom Norge og USA. Seminaret var godt organisert og effektivt gjennomført. Hovedinntrykket var likevel et litt for oppdrevet tempo, med lite tid til smågruppeaktivitet og diskusjon.

Det vil føre for langt å gå grundig inn på de enkelte innleggene. Jeg vil derfor først kort nevne enkelte av dem og til slutt komme noe mer inn på seminarets hovedinnlegg, som ble holdt av Jessie Bernard, velkjent for de fleste av oss og "grand old lady" i amerikansk sosiologi.

To innlegg var hovedsakelig viet ektemannens nye rolle i familien. Kristin Luker pekte på at historiske forandringer påvirker folks adferd og la i sitt innlegg vekt på hvordan demografiske endringer påvirker situasjonen. Det enkle faktum at levealderen har steget, betyr f.eks. at gjennomsnittlig vil et ektepar leve sammen i 22 år uten barn. Warren Farell tok utgangspunkt i sin egen bok "Den

frigjorte mann" og la særlig vekt på menns forhold til arbeidslivet; de krav som stilles der blir mål i seg selv og ikke middel til å oppnå noe annet. Modellen er at kvinner er tilpasset menn. Noe av det mest interessante var Mary Walshoks innlegg om kvinner som faglært og delvis faglært arbeidskraft. Hun la stor vekt på at en må skille mellom middel- og arbeiderklassekvinner. Tradisjonelt har ideologien for middelklassekvinner vært den hjemmeværende hus-tru og mor, mens samme type forventninger aldri i samme grad har vært rettet mot arbeiderklassekvinner. De sosiale realiteter, kampen for å overleve, har gjort at de alltid har hatt en orientering mot arbeidslivet. En annen markert forskjell er at en ikke finner de samme store lønnsforskjeller på manns- og kvinnearbeid i arbeiderklassen som i middelklassen. Det var derfor, hevdet Mary Walshok, større grad av likeverd mellom kjønnene her, både reell og opplevd. (Hennes bok, som er et resultat av et forskningsprosjekt om "Blue Collar Women" kommer høsten 1980 og vil antakelig være av interesse for mange som arbeider med lignende problemstillinger hjemme). Martha Shaevit snakket om den profesjonelle kvinnen og hennes dilemmaer i forhold til arbeid og familie. Hun hevdet at en i dag ser visse tendenser til at mange arbeidsplasser er på glid i slike spørsmål og viser større vilje til å legge forholdene til rette både for menn og kvinner med små barn. Shaevit leder sammen med sin mann, et "Center for Study of Family and Work", der de nå stadig får henvendelser fra både offentlige og private bedrifter om å være konsulenter i slike spørsmål. Det er foreløpig forsket lite på dette, og det er naturligvis ikke mulig å danne seg noe bilde av omfanget eller betydningen av denne type endringer ut fra Shaevit's spredte erfaringer. Juristen Wayne A. Hughes, spesialist i skilsmisssaker, snakket om stridsspørsmål i familiepolitikk. Ikke minst i California, hvor skilsmisssesifrekvensen pr. i dag er 1:2, er dette et høyst aktuelt tema. Den økonomiske og finansielle betydningen av slike saker er enorm, og må derfor betraktes som et meget viktig område av samfunnsøkonomien, hevdet Hughes. Spesialisering som skilsmisssadvokat er bare en av de tingene som naturlig følger i kjølvannet. Parallelt med juridisk ekspertise har det nå vokst fram en "emergency-service", spesielt beregnet på folk som er i en skilsmisssprosess. Hughes betraktet dette som en positiv utvikling. Langt de fleste klientene

har i krisesituasjoner behov for midlertidig psykologisk og psykiatrisk rådgivning og hjelp. Når det gjelder foreldreretten, er det fortsatt slik at den som regel tilfaller moren når den avgjøres ved dom. Men helt fra begynnelsen av 70-årene har tendensen gått klart i retning av mer delt foreldremyndighet.

Hovedinnlegget ble, som allerede nevnt, holdt av Jessie Bernard. Hele første kvelden var viet dette. Egentlig sa hun kanskje ikke så mye nytt, men ga til gjengjeld en bred oppsummering og en god oversikt over aktuelle tendenser i amerikansk familieutvikling. Hun åpnet med å fastslå at antall ekteskapsinngåelser i USA er sterkt synkende, men at stadig fler ser ut til å velge samvittighetsskapskap som alternativ livsform. Man er også vitne til en drastisk nedgang i kvinners fertilitet. Den nådde toppen i 1957 og var da oppe i 123%, mens den i dag er nesten halvert og ligger på 66%. Hun mente at dette tallet også i framtiden ville stabilisere seg på omtrent dette nivået, eventuelt bare med små forandringer i begge retninger. Dette faktum har enorme sosiale konsekvenser. For øvrig ser man samme tendens i USA som hjemme at karriereorienterte kvinner både utsetter barnefødsler til et senere stadium i livet og velger å få færre barn. En helt ny tendens i dag er at stadig fler kvinner velger ikke å ha barn overhodet (nonmotherhood). Det betyr ikke nødvendigvis at disse kvinnene nedvurderer morsrollen. De ser det snarere som et personlig valg å avstå fra den og de nekter på den måten å la seg presse inn i en forventet kvinne/morsrolle. Men de utsettes for et sterkt sosialt press og blir gjerne definert som enten nevrotiske, ambivalente, egoistiske osv. Men reel frihet for kvinner eksisterer først, hevdet Jessie Bernard, når ikke-morsrollen framstår som et legitimt alternativ. Nå er det imidlertid sannsynlig, mente hun, at denne gruppen alltid bare vil komme til å representere et lite mindretall.

70-årene ble det 10-året da kvinners seksualitet ble anerkjent, og da den nye kvinnebevegelsen gjorde orgasmen til et politisk spørsmål. Man oppnådde en større forståelse for at reell kvinnefrigjøring betød valg, og at seksualitet hverken skulle være forbudt eller påtvunget.

En jevnt stigende skilsmissemfrekvens har påvirket amerikansk

familiemønster. Men skilte kvinner i dag og i fremtiden vil være forskjellig fra tidligere. Nyere undersøkelser viser at det sannsynligvis er mindre enn halvparten av skilte kvinner som kommer til å gifte seg om igjen, mens derimot de fleste menn inngår nytt ekteskap bare kort tid etter en gjennomgått skilsmisse. Svært mange skilte kvinner ser ut til å klare seg psykisk sett bra, mens menn oftere går inn i depresjoner. Kvinner som aldri har vært gift viser størst tilfredshet. Konklusjonen er at ekteskapet fortsatt er en institusjon som passer menns interesser best. Imidlertid ser det ut til at skilsmissekurven er i ferd med å stabilisere seg og endatil vise en svak nedgang. Jessie Bernard antydte at det kunne ha sammenheng med at man nå har begynt å stille mer realistiske forventninger til ekteskapet og til hverandre, og at man har lært noe om hvordan man skal håndtere konflikter. Men bare videre forskning kan gi oss bedre svar på slike spørsmål.

Økt deltakelse i yrkeslivet blant mødre med førskolebarn er en markert tendens. I dag deltar hele 42% av disse. Derimot er det mer usikkert om den fortsatt vil stige. Det kan tenkes at man har nådd et tak, og at yrkesdeltagelsen også i framtiden vil komme til å ligge på ca. 45%, nådd en gang i 80-årene.

I hele dette århundre har menns yrkesdeltagelse vist synkende tendens, mens den for kvinner har vært jevnt stigende. Likevel er det lite sannsynlig at disse kurvene noensinne vil møtes, ettersom det alltid vil være kvinner som setter morsrollen i fokus. Men også her er det for tidlig å trekke sikre konklusjoner av den utviklingen en nå er vitne til.

Kvinner søker i dag i stigende utstrekning høyere utdanning. Det blir uhyre viktig å analysere hvilke konsekvenser dette vil få. Særlig interesse knytter det seg til "community-college", hvor kvinner mange steder er blitt i flertall blant studentene. Med økt utdannelsesnivå følger en radikaliserings og en økt bevissthet - særlig blant yngre kvinner - om deres samfunnsmessige stilling. Omvendt finner en mest konservative holdninger blant kvinner med lav utdanning. Kvinner med høyere utdanning viser dessuten

større politisk deltagelse. Det er derfor all grunn til å vente at kvinner i årene framover vil artikulere sine politiske krav adskillig klarere og med større styrke enn tidligere.

Hva med framtiden? De forandringer vi er vitne til er både dyptgående og endelige. "Fortiden kommer aldri tilbake", sa Jessie Bernard. Men, føyet hun til med et avvæpnende smil, "jeg er optimist og jeg ser faktisk lyst på fremtiden. Jeg tror mye vil komme til å bli bedre for kvinnes del. Kanskje er en slik innstilling egnet til å overraske dere som er unge og utålmodige, og kanskje må man ha levd så lenge som jeg før man får den". Helt til slutt kommenterte hun den boken hun nå arbeider med; vi lever alle i en en-kjønnnet verden, hevdet hun. Selv om det naturligvis er viktige ting som skiller kvinner m.h.t. klasse, rase, osv., er det mer som er felles enn forskjellig. Og hun avsluttet med å anbefale varmt sin nye bok om "Women's World."

B O K O M T A L E R

NÅLEVENDE KVINNELIGE FORFATTERE FRA MANGE LAND

En artikkelsamling av:

Anne-Cathrine Andersen, Gerd Bjørhovde, Ingvild Broch,
Åse Hiorth Lervik, Synnøve des Bouvrie Thorsen og Wenche Åmold.

Omtale av Irene Engelstad.

Tromsø Universitet har et aktivt tverrfalig miljø for kvinnelitteraturforskning. Dette miljøet har i første rekke vokst fram i forbindelse med de populærvitenskapelige foredragsseriene Universitetet har holdt. En slik foredragsserie høsten 1977 om glemte kvinnelige forfattere resulterte i en bok fra Universitetet i Tromsø. Nå har Universitetsforlaget gitt ut en ny foredragsserie, holdt av stort sett de samme litteraturforskerne, over nålevende kvinnelige forfattere fra mange land. Boka er forsynt med et forord som gjør klart rede for intensjonene bak foredragsserien og bak utgivelsen: gruppa har villet presentere mindre kjente forfattere som de mener fortjener større oppmerksomhet.

Det er ni forfattere som har fått plass i denne samlingen: Martha Christensen, Edna O'Brien, Adrienne Rich, Märtha Tikkanen, Natal'ja Baranskaja, Christa Wolf, Karin Struck, Anja Meulenbelt og Birgitta Schwaiger. Et fellestrekk ved artiklene er at bidragsyterne har tatt med biografiske opplysninger og noe om den sosiale og kulturelle bakgrunnen for forfatterskapene. Karakteristisk for de fleste artiklene er også en viss saksorientering, noe som naturlig nok fører til en klar kvinnepolitisk profil. Noe av utgangspunktet har vært å lete etter fellestrekk ved kvinners livsmønstre, selv om de omtalte forfatterne skriver på bakgrunn av familie- og samfunnsmønstre som i første omgang kan se forskjellig ut fra norske forhold. Bidragsyterne erkjenner i forordet at de har et bevisstgjørende siktepunkt både med sin egen lesning og med formidlingen av denne lesererfaringen. Mest interessant blir det likevel etter mitt syn når artikkelforfatterne "løfter" sin lesning opp på et mer strukturelt nivå og kan påpeke en bevissthetsstruktur som er felles for mange av de forfatterne de skriver om. De formulerer det slik i forordet:

"De indre motsetninger og den splittelsen vi støter på i flere verk, velger vi å se som uttrykk for en pågående utvikling både hos den enkelte forfatter og i kvinnelitteraturen som helhet, men også som et autentisk uttrykk for det motsetningsfylte dilemma den moderne kvinne befinner seg i. (side 8).

I gjennomgangen av Märtha Tikkanens forfatterskap konkretiserer Åse Hiorth Lervik dette ved å peke på de mange skiftende kontrastene i hennes dikt. Disse kontrastene, sier Åse Hiorth Lervik svarer til en splittelse og ambivalens m.h.t. Märtha Tikkanens opplevelse av sin egen situasjon. I den danske Märtha Christiansens forfatterskap avdekker Åse Hiorth Lervik hvordan kvinnen

blir stående i en konflikt mellom omsorg (barn) og erotikk (mann), eller i enda mer uløselig konflikt mellom det å ta vare på seg selv, realisere seg selv, og det å forholde seg til å ta vare på andre.

I følge Gerd Bjørhovde finner en hos den irske Edna O'Brien ingen fullstendig og helhetlig verdensanskuelse. Best lar forfatterskapet seg forstå om en ser det som uttrykk for en spaltet og splittet bevissthet. Dette kommer i følge Gerd Bjørhovde til uttrykk både gjennom en religiøs problematikk og i kvinneproblematikken. Gerd Bjørhovde ser en sentrering om skyld og straff, som hun tolker som uttrykk for en spaltet forfatterbevissthet, da disse religiøse motivene snarere er "vrakgods" enn uttrykk for en fullstendig religiøs verdensanskuelse. Den kvinnebevisstheden som verkene til O'Brien uttrykker er splittet mellom en mer biologisk betrakningsmåte og en kritisk påvisning av kvinneundertrykkingens sosiale, kulturelle og økonomiske aspekter.

Hos den vesttyske forfatteren Karin Struck finner Wenche Åmold en brytning mellom gamle og nye forestillinger om kvinneverollen. De kvinnelige hovedpersonene til Karin Struck sitter fast i en konfliktsituasjon der ønsket om frigjøring kolliderer med ønsket om å ta vare på tradisjonelle kvinneverdier.

Den østtyske Christa Wolf framstiller også, i følge Wenche Åmold, kvinnens identitetskonflikter og rollekonflikter. Heller ikke Christa Wolfs litterære budskap er entydig. Men så vidt jeg kan forstå Wenche Åmold blir tvetydigheten her mer fruktbar enn hos Karin Struck. Christa Wolf skildrer gjennom sin hovedperson konflikten mellom individ og samfunn, og konflikten mellom å være kvinne og kunstner. Wenche Åmold karakteriserer romanens struktur som en analytisk opprullingsprosess, som må virke igangsettende også på leserne. Hovedpersonen søker etter sannhet, etter det opprinnelige i seg selv.

Flere av bøkene som omtales i denne samlingen karakteriseres som selvbekjennelseslitteratur, eller "privat" litteratur. Det er bidragsyternes klare mening at en slik litteratur kan virke bevisstgjørende og formidle erfaringer som er felles for mange kvinner. Det gjelder f.eks. i følge Åse Hiorth Lervik Märtha Tikkanens formidlinger av alkoholikerhustruens erfaringer.

Anne Cathrine Andersen, som presenterer den østeriske Birgitte Schwaiger, mener at den salgssuksessen hennes første ekteskapsroman fikk, viste at hennes erfaringer fra oppvekst og ekteskap er interessante også for andre, selv om de mannlige kritikkerne skrev at slik "privat"litteratur neppe hadde interesse for andre enn forfatteren selv.

Både for Märtha Tikkanen, Karin Struck og Birgitte Schwaigers vedkommende framheves det at skrivningen har tatt karakter av en slags selvterapi. Dette gjelder også for den hollandske forfatteren Anja Meulenbelt, som Synnøve des Bouvrie Thorsen skriver om. Hun karakteriserer hennes selvbiografiske debutroman som brukslitteratur. Å skrive den har skapt klarhet i forfatterens kaotiske liv, sier Synnøve des Bouvrie Thorsen.

Men hovedformålet har vært å dele erfaringer med andre, anskueliggjøre roller, forestillinger og følelser.

Den sovjetiske Natal'ja Baranskajas fortelling "En uke som alle de andre", har form som en dagbok, men er likevel ikke selvbejennelseslitteratur eller selvbiografisk. Ingvild Broch gjennomgår fortellingen i sammenheng med en kort framstilling av kvinnens situasjon i Sovjetunionen. Fortellingen er blitt et provoserende innlegg i en sovjetisk debatt om kvinnens plass i et samfunn der det i prinsippet hersker likestilling mellom kjønnene. Og de problemer den russiske forfatteren behandler kan vi lett kjenne oss igjen i, vi også, mener Ingvild Broch.

Foruten Märtha Tikkanen er det en annen lyriker som er behandlet: den amerikanske Adrienne Rich. Hun er den eneste av de omtalte forfatterne som står som representant for den lesbiske kvinnebevegelsen. Ingvild Broch viser Adrienne Richs utvikling fra å skrive mer tradisjonelle dikt, både håndverksmessig sett og når det gjelder manns- og kvinnebildene, til en klart kritisk framstilling av kjønnsrollemønstre, og en mer letende og eksperimenterende undersøkelse av språket.

Bidragstyperne poengterer i innledningen et beskjedent ambisjonsnivå: artiklene skal være populærvitenskapelige prestasjoner. Stort sett er dette en dekkende betegnelse.

Noen av artiklene strekker seg imidlertid utover dette, f.eks. Åse Hiorth Lerviks fyldige og grundige behandling av Martha Christensens forfatterskap, eller Wenche Arnolds behandling av Christa Wolfs romaner. Styrken ved en slik utgivelse som denne er imidlertid, i like høy grad som de enkelte bidragene, det at den viser til et utadvendt og aktivt miljø blant kvinnelige forskere.

Birgit Brock-Utne og Runa Haukaa: KUNNSKAP UTEN MAKT

Omtale av Fride Eeg-Henriksen

Boka har undertittelen kvinner som lærere og elever, og er skrevet av Birgit Brock-Utne og Runa Haukaa. Den er en sammenfatning av det meste av det som er skrevet om kvinner og utdanning innen norsk utdanningssosiologi og pedagogikk. Her finnes stoff om kvinner i den obligatoriske grunnskolen, i videregående opplæring, i høyere utdanning og i voksenopplæring. Størst vekt er lagt på elevers og studenter situasjon, men mye plass er også viet kvinnelige lærere. Boka er ment som en samlande grunnbok for studenter, men burde ha stor allmenn interesse.

Endel av stoffet er nok relativt godt kjent i kvinneforskningsmiljøene her i landet. Det skriver seg for en del fra avhandlinger og hovedoppgaver laget av kvinner som har vært engasjert i kvinnefagkritikken på universitetene i 70-åre. Men boka inneholder også helt nytt stoff - spennende skolehistorie, om jentenes situasjon i grunnskolen i dag, og intervjuer som forfatterne selv har hatt med en rekke kvinner. Særlig det siste "spriter opp" framstillingen på en fin måte. Og som helhet er nok stoffet nytt for de fleste utenfor kvinneforskningsmiljøene.

Forfatternes hovedperspektiver synes å være: 1) at den formelle likestilling innen utdanningssystemet ikke er ensbetydende med reell likestilling, 2) at kvinneundertrykkningen på utdanningssektoren er blitt mindre synlig, men ikke mindre i omfang. De påpeker at kjønnsdifferensieringen er sterk ved at vi fremdeles i stor grad har "kvinneutdanninger" og "mannsutdanninger" fra den videregående skolen og oppover i utdanningshierarkiet. I den grad jenter og gutter tar samme utdanning, mener de at det i stor grad har skjedd en likestilling på menns/gutters premisser. Kvinneverdier og kvinnekunnskap har ikke blitt tatt hensyn til. 3) De prøver å vise hvordan utdanningssystemet er med på å bevare og befeste det rådende kjønnsrollemønsteret og den kjønnsbestemte arbeidsdelingen.

Av interessante funn fra kapitlet om grunnskolen kan nevnes: Undersøkelser viser at både kvinnelige og mannlige lærere henvender seg mest og gir mest oppmerksomhet til guttene i klassen. Guttene dominerer i det hele tatt mye av undervisningen. Dessuten, ved å sammenlikne gutters og jenters eksamens- og standpunkt-karakterer i 9.klasse finner forfatterne at jentene hadde blitt systematisk undervurdert, spesielt i matematikk.

I to kapitler vises det til undersøkelser og statistikk om den sterke kjønnsdifferensieringen innen alle utdanninger utover grunnskolen. Forfatterne beskriver også hvordan opptaksprosentene er spesielt lave i visse tradisjonelle kvinneutdanninger innen yrkesfaglig studieretninger i videregående skole, og i de fleste tradisjonelle kvinneutdanninger i "postgymnasial yrkesutdanning". Manglende yrkeskompetanse i førstnevnte og poengsamling i årevis for å komme inn på sistnevnte nevnes som viktige problem.

Kapitlet om voksne kvinner behandler først akademisk utdanning. Størst vekt legges her på at regelverket angående denne utdanningen tar utgangspunkt i en formell likestillingsmodell. Dermed diskrimineres kvinnelige studenter med barn. Her berøres også at fagenes innhold er mannsdominert og hvordan kvinnefagkritikken begynte å ta opp en diskusjon av dette i 70-åra. I avsnittene om voksenopplæring vises det til at denne neppe er et brukbart middel til kvinnefrigjøring, men snarere et middel mot økt forverring.

Spesielt interessant i kapitlet om kvinnelige lærere er kanskje framstillingen av hvordan kvinner kom inn i skoleverket som billig arbeidskraft, og hvordan dette falt sammen med "overskuddet" av ugifte kvinner som måtte finne en måte å forsørge seg på. Ellers finnes her beskrivelser av arbeidsløshetsproblemet for kvinner i 30-åra og påvisning av hvordan læreryrket idag er et kvinneyrke på laveste alderstrinn i skolen, og domineres av menn jo høyere opp en kommer.

Siste kapittel viser hvordan tre modeller: Normmodellen, manns-samfunnsmodellen og kvalifikasjonsmodellen samlet kan gi en bedre forståelse av kvinners utdanningssituasjon enn hver av modellene alene.

Boka er en grunnbok og oppsummerer i stor grad forskning som er tilgjengelig. I den grad data mangler, mangler også i endel avsnitt analyser fra forfatterens side. Spesielt tydelig er dette i avsnittene om kvinnelige studenters situasjon. Her er det lagt svært stor vekt på å analysere strukturelle hindringer for kvinner med omsorgsforpliktelser for barn, uten at vi en gang får en antydning om hvor mange studenter som faktisk har barn. Forfatterne nevner også andre forklaringer på kvinnelige studenters utdanningsatferd, men jeg synes ovennevnte forklaring blir overdimensjonert. Den blir forøvrig overhodet ikke berørt når det gjelder kvinner i postgymnasial yrkesutdanning, der den kanskje er vel så aktuell som på universitetet?

Jeg savner også forsøk på mer konsekvent bruk av de tre modellene i de enkelte kapitlene og avsnittene. Spesielt savnes en grundigere bruk av de ulike sider ved kvalifikasjonsmodellen.

Ellers synes jeg nok innledningen er den dårligste i boka. Den inneholder en rekke påstander som for undertegnede virker feilaktige, og som i alle fall ikke blir forsøkt belagt i resten av boka. Et eksempel er påstanden "Jo flere kvinner med god formell utdanning, jo mindre vekt blir det lagt på formell utdanning ved ansettelser". Også inne i boka finnes endel i alle fall diskutabile påstander som ikke er argumentert helt overbevisende for. For eksempel påstanden om "gymnasets synkende samfunnsmessige betydning og prestisje". Prestisje, ja, men synkende betydning?

Henvisningene i boka er også tildels unøyaktige. Noe er vel trykkfeil og må belastes forlaget. Men forfatterne burde bestrebt seg mer på å gi riktige navn og publikasjonstitler.

En annen svakhet er at de ikke klargjør godt nok hva de mener med sine egne i forhold til de nåværende offisielle betegnelsene på ulike skoleslag utover grunnskolen. Feltet her er uoversiktlig, og boka kunne tjent på å inneholde en oversikt over hvilke skoler som hører inn under hvilke skoleslag nå i forhold til tidligere. Dette er spesielt viktig i en grunnbok for studenter. En mer fyldig beskrivelse av hva som hører inn under kompetansegivende voksenopplæring er også savnet.

Innvendingene til tross, boka er nyttig og bør brukes. Den vil nok spore både til debatt, videre forskning og kanskje til konkrete reformer for å bedre kvinners utdanningssituasjon. Ikke minst ett av forslagene til reformer vil nok bli oppfattet som kontroversielt, nemlig forslaget om separat undervisning der dette styrker jenters og kvinners selvfølelse.

Birgit Brock-Utne og Runa Haukaa
Kunnskap uten makt
Universitetsforlaget 1980
Pris kr. 75,-.

ANNEN LITTERATUR SOM BLIR OMTALT I SEINERE NUMRE AV
"NYTT OM KVINNEFORSKNING"

Ida Blom: "Barnebegrensning - synd eller sunn fornuft?"
Universitetsforlaget 1980.

Richard J. Evans: "Kvinnebevegelsens historie i Europa,
USA, Australia og Ny Zealand 1840-1920."
Universitetsforlaget 1980.

Torild Skard: "Utvalgt til Stortinget". Gyldendal Norsk
Forlag 1980.

MØTER, KONFERANSER OG SEMINARER I TIDA FRAMOVER

KVINNER OG REGIONAL PLANLEGGING

Kvinnepolitisk Planforum holder i dagene 21. og 22. april 1980 et seminar i Ingeniørenes Hus i Oslo om "Kvinner og regional planlegging". Seminaret tar for seg følgende hovedtema:

- Historisk perspektiv på kvinner og arbeid i distriktene
- Kvinner og distriksutbygging
- Kvinner og primærnæringene
- Kvinner i organisasjoner og politikk

Det vil bli laget seminarrapport, som kan bestilles fra
NIBR,
Postboks 15, Grefsen
OSLO 4

GJESTEFØRELESNINGER OM INSTITUSJONALISERT VOLD

R. EMERSON DOBASH og RUSSEL P. DOBASH, Departement of Sociology, University of Stirling, Stirling i Scotland, kommer til Norge i siste uke av mai for å holde gjesteforelesninger/åpne seminarer med utgangspunkt i eget arbeid omkring "skjult" familievold, spesielt hustrumishandling.

Dobash og Dobash har i sine arbeider særlig lagt vekt på å beskrive og forklare legitimeringen av institusjonliserte normer vedrørende strukturell vold. I sin siste bok Violence against Wives: A Case Against the Patriarchy. New York: Free Press. London: Open Books. (1979) - belyser de fenomenet historisk og sosiologisk.

Tidspunkt, sted og endelig program for gjestebesøket er i skrivende stund ikke helt avklart. Interesserte kan ta kontakt med sekretariatet for nærmere detaljer.

ISA KONFERANSEN I VARNA, BULGARIA, 7.-10. JULI 1980

Tema: Womens Work on the Land and in the City: Sociological aspects of the United Nations Plan of Action 1975 - 1985.

(Se "Nytt om kvinneforskning" nr. 5/79)

Orientering fra Kristin Tornes.

Som en kort orientering for dere som evt. er interessert i å delta i konferansen, kan jeg opplyse følgende:

1. Dere må være medlemmer i ISA (International Sociological Association) for å delta. Alle som er medlem i Norsk Sosiologforening er samtidig automatisk medlem i ISA.
2. Dere må også være medlemmer av Research Committee 32: Sex roles and Society for å kunne delta. Denne påmeldingen må dere sørge for selv på følgende måte: Send US \$3 - i medlemsavgift (via krysset sjekk eller annen internasjonal betalingsmåte) til:

Hannah Papanek
Dept. of Sociology
Boston University
1000 Cummington street
Boston Mass. 02215 U.S.A.

3. Reise. Jeg har undersøkt med Univ. Reisebyrå her i Bergen. På Flying Studies er det mulig for en gruppe på minst 10 personer å få reise m/opphold (6 netter) på turistklassehotell for kr.2150,- fra Oslo. (Vanlig pris er kr. 5.460,-). Fra Bergen blir prisen kr.2250,-. (Vet ikke tilknytningsprisene for resten av landet.)

De av dere som er interessert kan fylle ut lappen på neste side og sende den til meg til orientering. Denne påmeldingen er ikke bindende, det får vi komme tilbake til når nærmere detaljer om program etc.. foreligger. Hvis dere vil sende inn papers (3 kopier) til konferansen, må dette gjøres snarest. (Adresse neste side).

ADR.:

Bulgaria, Sofia - 1463
Patriarch Evtimi Str. Nr. 82,
Bulgarian Committee on Women
Mrs. Yordanka Tropolova

Navn.....
Adresse.....
Postnr.....

PAPER Tittel: (Man må ikke ha paper for å delta.

.....
.....

Sendes til Kristin Tornes, Sosiologisk institutt, 5014 BERGEN UNIV.

FNs VERDENSKONFERANSE MIDTVEIS I DET INTERNASJONALE
KVINNETIÅR

FNs internasjonale kvinnekonferanse blir holdt i København i dagene 14.-30.juli 1980. Deltakere på konferansen er representanter fra regjeringen, spesielle FN-organer og delvis regjeringsstøttede og private organisasjoner. Bakgrunnen for konferansen er et ønske om å stoppe opp midtveis i kvinnetiåret for å - Registrere hva som har skjedd i de fem år som har gått siden Mexico-konferansen i 1975, hvilke framskritt som kan spores og hvilke hindringer FNs Verdenshandlingsplan har støtt på når det gjelder å iverksette det internasjonale kvinneårs målsettinger - Lage et spesielt handlingsprogram for de neste fem år med særlig vekt på sysselsetting, helse og utdanning - Undersøke de tragiske konsekvenser av Apartheid for kvinner i det sørlige Afrika og finne fram til spesielle støttetiltak for disse kvinnene.

Parallelt med den offisielle FN-konferansen holdes en alternativ konferanse, arrangert av frivillige organisasjoner. Temaene for denne konferansen er de samme tre - sysselsetting, helse og utdanning. Danske Kvinders Nationalråd og Kvindernes U-landsudvalg (K.U.L.U.) står som arrangører og har bedt oss gjøre konferansen kjent blant kvinnelige forskere i Norge. Vi siterer nedenfor fra et brev vi har mottatt fra KIK-Kulturel Information og Koordination for Kvinde Bevægelsen. KIK har ansvaret for de kulturelle aktiviteter som planlegges i forbindelse med konferansen.

"...Vi er interessert i at kontakte kvinder som forsker i:

religion	litteratur	kunst
psykologi	historie	musik
videnskab	filosofi	teater
	film/media	dans

til at deltage både fra udlandet og herhjemme og vudere, hvad der er opnået i løbet af de første fem år af kvindetiåret ved at gennemgå såvel de skete fremskridt som at konstatere hindringer for gennemførelsen af verdensaktionsplanen.

Vi får stillet lokaler til rådighed på Women's Forum på Københavns universitet på Amager, og vi håber at I kan henvise os til andre forskere som burde være med i denne konferansen.

Skriv til os eller ring.

Venlig hilsen

Annelise Hansen

sign.

KIK koordinator"

Adr. KIK

Kvindernes U-lands Udvalg

Købmagergade 67 1.tv.

DK 1150 København

Tlf. 01/15 78 70

GJESTEBSØK AV ROSABETH MOSS KANTER

Som nevnt i "Nytt om kvinneforskning" nr. 1/80 kommer ROSABETH MOSS KANTER til Norge. Foreløpig dato for hennes besøk: 19.-28. september 1980. Detaljer omkring Moss Kanters besøk blir gjort kjent seinere.

ENDAGS-SEMINAR OM KVINNER, DATATEKNOLOGI OG ARBEID

NAVFs sekretariat for kvinneforskning i samarbeid med forskergruppa "Kvinner og arbeid" planlegger å holde et endags-seminar om kvinner, datateknologi og arbeid i oktober 1980. Hensikten med seminaret er dels å drøfte de farer og muligheter som ligger i den datateknologiske utvikling sett i et kvinneperspektiv, dels å presentere erfaringer fra kvinnearbeidsplasser der slik teknologi allerede er innført. Hvilke konsekvenser har datateknologien for arbeidets innhold og organisering? I hvilken grad kan vi bidra til å avmystifisere kvinners forhold til datateknologi? Vi inviterer med dette FORSKERE, STUDENTER og FAGFORENINGSPOLK som synes dette er viktige spørsmål, til å melde sin interesse for seminaret.

Kvinner, datateknologi og arbeid er et svært omfattende tema som krever ulike tilnærmingsmåter. Vår invitasjon går derfor både til kvinneforskningsmiljøer, til samfunnsvitenskapelige forskere med arbeid og teknologi som forskningsfelt, og til teknisk-vitenskapelige miljøer som arbeider med/har interesse for datateknologi og kvinnespørsmål. Seminaret i oktober kan dermed bli en møteplass for miljøer som til daglig arbeider med beslektede problemstillinger, men som sjelden har mulighet til å utveksle erfaringer og ideer med kollegaer utenfor sin egen arbeidsplass.

Arbeidet med seminaret er foreløpig i en tidlig startfase.

Ansvarlig for planleggingen av seminaret er:

Tamar Bermann, Arbeidspsykologisk institutt

Ellen Brandt, NAVFs utredningsinstitutt

Hanne Haavind, Inst. for med. atferdsfag, Univ. i Oslo /
NAVFs sekretariat for kvinneforskning

Nina Gornitzka, NAVFs sekretariat for kvinneforskning.

Dersom du er interessert i å høre mer om/melde deg på til seminaret, (ikke bindende), ber vi deg sende inn påmeldingsskjema på side 49 innen 20.mai 1980.

TILLIE OLSEN PÅ GJESTEBESØK I NORGE

Tillie Olsen, en av USAs fremste nålevende kvinnelige forfattere, kommer til Norge i oktober og vil gjeste de fire universitetsbyene. Tillie Olsen vil være i Oslo 6.-7. oktober, i Tromsø 8.-11.oktober, i Trondheim 11.-13.oktober og i Bergen 14.-17. oktober. Hun vil lese fra sine verker: Tell me a riddle (1961), Yonnondio (1974) og Silences (1978). Nærmere opplysninger om tid, sted og program for Tillie Olsens besøk vil foreligge i mai og kommer i "Nytt om kvinneforskning"s juninummer.

PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL REDAKSJONEN

Bøker, hovedoppgaver

BROCK-UTNE, Birgit og

HAUKAA Runa: "Kunnskap uten makt". Universitetsforlaget 1980

POSSING: Birgitte, "Arbejderkvinder og Kvindearbejde i København
ca. 1870 - 1906", Serie om kvindeforskning nr.2
Aalborg Universitetsforlag 1980.

DALSGAARD, Birthe og

JENSEN, Juul: "Kvindelige bryggeri, tekstil- og beklædnings-
arbejdere". En analyse af arbejdsforholdene inden
for de tre brancher efter 1950. Serie om kvinde-
forskning nr.3.

BACKE, Lone: "Liderlige Lolita", Børnepornografi og prostitution.
Om krop, køn og seksualitet som vare. Borgen 1980.

EVANS, J. Richard: "Kvinnebevegelsens historie" i Europa, USA,
Australia og Ny Zealand 1840-1920. Stockholm 1979.

SKARD, Torild: "Utvalgt til Stortinget", Gyldendal Norsk Forlag
1980.

NÅLEVENDE KVINNELIGE FORFATTERE FRA MANGE LAND. En artikkelsamling
av: Anne-Cathrine Andersen, Gerd Bjørhovde, Ingvild Broch,
Åse Hiorth Lervik, Synnøve des Bouvrie Thorsen, Wenche Åmold.
Universitetsforlaget, 1979.

KVANDE, Elin, "Lønna heimarbeid" - en blindveg for kvinners yr-
kesdeltaking! Hovedoppgave i sosiologi, Institutt
for sosiologi og samfunnskunnskap, Universitetet
i Trondheim, 1979.

Rapporter, prosjektnotater, artikler og oversikter

KVINNOLITTERATURFORSKNING, rapport sammanställd av Karin Westmann
Berg vid Humanistisk Fakulteten, Uppsala Universitet 1979.

BYGGE OG BO PÅ KVINNERS VILKÅR, Rapport fra en konferanse i
Kungälv 4.-6.mai 1979. Nordiske kvinners bygge- og planforum.

KVINNELIV OG MENING, Arbeidsrapport nr. 1/80 - Sosialantropologisk
institutt, Universitetet i Bergen.

OMSORG OSS EMELLAN, Delrapport fra prosjektet "Omsorgen i samhället",
Sekretariatet för framtidsstudier, Gerdt Sundström, 1979.

OMSORG OCH MÄNNISKOSYN, Delrapport fra prosjektet "Omsorgen i
samhället", Stockholm 1980.

- VARFÖR BLIR SÖMLIGA KVINNOR NATURVETARE OCH INTE HUMANISTER?
Preliminär rapport av Margot Bengtsson, Institutionen för
tillämpad psykologi, Lund 1980.
- KJØNNNSROLLER OG KARAKTERER, Fred Vollmer, Psykologisk institutt
Universitetet i Bergen, 1979
- KVINNER OG FELLESSKAP, En arbeidsbok fra NAVFs veiledningspro-
sjekt i kvinneforskning v/ Harriet Holter, Psykologisk
institutt, Universitetet i Oslo, 1980
- ARBEJDSNOTAT 4, Anders Mathiesen, UDDANNELSESPOLITIKKEN, UD-
DANNELSESFORDELINGEN OG ARBEJDSMARKEDET, Lavindkomstkommis-
sionens sekretariat 1979.
- ARBEJDSNOTAT 5, William Scharling, RESTGRUPPENS REKRUTTERING,
ERHVERS- OG INDKOMSTFORHOLD 1977, Lavindkomstkommisjonens
sekretariat 1979.
- ARBEJDSNOTAT 7, Jette Fog, KVINDELIGE INDUSTRIARBEJDERES DAGLIGLIV
- BELYST VED INTERVIEW, Lavindkomstkommisjonens sekretariat
1979.
- KVINNEHISTORISKT ARKIV, Förteckning över nyutkommen litteratur,
1979:4, Gøteborgs universitetsbibliotek
- CENTRE FOR DEVELOPMENT RESEARCH. Publications 3. "Family Labour
and Trade in Western Kenya. Per Konstad og Mette Mönsted
Scandinavian Institute of African Studies, Uppsala
- UNESCO, Mass Media: The Image, Role and Social Conditions of
Women, A collection and analysis of research materials.No.84.
- UNITAR, Financial Arrangements for the Promotion of Science and
Technology for Development, Report of a UNITAR Seminar
Schloss Hernstein, Austria 18.-21.July 1979. No. 11.
- INSTITUTE FOR INDUSTRIAL SOCIAL RESEARCH,Three Generations of
Work Democracy Experiments in Norway-Beyond Classical Socio-
Technical Analyses, Max Elden, Universitetet i Trondheim.
- PREFERANCES FOR SEX EQUALIZING MEASURES. FACTS FROM NORWAY, 1978.
Marjan Flick, Institutt for sosiologi, Universitetet i
Bergen, 1980.

Tidsskrifter

MILJØMAGASINET, nr 1, 1980.

SKOLE FOR FOLKET, nr. 1, 1980,

ATLANTIS, A Womens' Studies Journal, Volume 5, nr. 1, 1979.

WOMEN OF EUROPE, No. 13, 1980

WOMENS INTERNATIONAL NETWORK NEWS, Vol.6, No. 1, 1980.

WOMEN'S RESEARCH AND RESOURCES CENTRE NEWSLETTER, No.2, 1980

EUROPEAN CULTURAL FOUNDATION, No.6, March 1980

RÅDET FOR FORSKNING FOR SAMFUNNSPLANLEGGING

RFSP trådte i funksjon sommeren 1978 som en del av NAVF. Rådet skal ta initiativ til og støtte anvendt forskning på tvers av tradisjonelle sektorer, forvaltningsområder og fagdisipliner. Rådet legger en vid fortolkning i begrepet samfunnsplanlegging og virksomheten spenner derfor over et bredt felt.

RFSP er inne i en oppbyggingsfase. Ca. 10.mill. kr. er til disposisjon for 1980. Sekretariatet har ansvaret for den daglige drift og forvaltning av disse midler. Sekretariatet er tverrfaglig sammensatt og vil i 1980 omfatte 8-10 personer. Arbeidet består bl.a. i planlegging, utredning, programformulering og faglige vurderinger av prosjekter.

FORSKNING OM FORDELING OG LIKESTILLING

I forbindelse med sin årlige søknadsbehandling for 1981 vil Rådet for forskning for samfunnsplanlegging (RFSP) gi spesiell prioritet til forskningsprosjekter som tar opp fordelings- og likestillingsproblemer i samfunnet.

En har i dag klare, fellespolitiske målsettinger om fordeling og likestilling. For at den offentlige forvaltning skal kunne vurdere og beslutte i forhold til slike målsettinger, er det spesielt viktig å gjøre sammenliknende studier av forskjellige sosiale grupper. F.eks. levekår for kvinner i ulike grupper, sammenlikninger av kvinner og menn, lavere og høyere sosiale statusgrupper og av personer bosatt i ulike geografiske områder.

Rådet er videre spesielt interessert i prosjekter som kaster lys over samfunnsmessige prosesser som skaper og vedlikeholder ulikhet i fordelingen av goder og byrder i samfunnet. I denne sammenheng kan det være viktig å kartlegge levekårene i små nettverk, som familie, nærmiljø og lokalsamfunn og å vise samspillet mellom disse nivåene og de mer omfattende styringssystemer i samfunnet: F.eks. utilsiktede virkninger av lover, regler og

avtaleverk for ulike gruppers levekår. F.eks. virkninger av offentlige tiltak som settes i verk, og hvordan de virker inn på fordelingen av ressurser mellom forskjellige grupper og husholdninger og mellom de enkelte medlemmene av husholdningen.

Det vises forøvrig til brosjyren: Hva kan du søke NAVF om?

Søknad merket "RFSP" sendes innen 15. mai 1980.

RÅDET FOR MEDISINSK FORSKNING

ØREMERKING AV REKRUTTERINGSSTIPEND FOR 1981

Kunngjøring til kvinnelige medisinske, odontologiske og veterinærmedisinske kandidater

Rådet for medisinsk forskning har vedtatt å øremerke 5 nye rekrutteringsstipend for kvalifiserte kvinnelige medisinske, odontologiske og veterinærmedisinske kandidater i 1981.

Rekrutteringsstipend gis vanligvis for en tre-års periode med automatisk forlengelse i et halvt år i tilknytning til en svangerskapspermisjon. Det kan også søkes om forlengelse utover normalperioden i særlige tilfelle.

Søkere må ha utformet et forslag til eget forskningsprosjekt og fremdriftsplan og være sikret faglig veiledning og arbeidsplass med nødvendig utstyr i stipendperioden. Det kan søkes bevilgning til nødvendige driftsmidler fra NAVF.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Munthesgate 29,

OSLO 2

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29, Oslo 2
tlf.: 02/ 56 52 90

Navn:.....
Institusjon:.....
Adresse
Privat:.....
Arb.sted:.....

Er interessert i å delta på endags-seminar om kvinner,
teknologi og arbeid i oktober 1980.....

Arbeider for tiden med.....
.....
.....
.....
.....
.....

Personer som trolig vil være interessert i å delta på
seminaret.....
.....
.....

Svarfrist (ikke bindende): 20. mai 1980.

S O S I A L T U T S Y N

1980-utgaven av SOSIALT UTSYN foreligger nå i utkast. Sekretariatet har fått tilsendt en del eksemplarer av enkelte av kapitlene i publikasjonen:

- Sosialt nettverk
- Kulturell deltaking
- Kriminalitet
- Privat forbruk
- Ferie og fritid

Redaksjonen i SOSIALT UTSYN er interessert i kritikk og kommentarer til utkastet fra kvinneforskere og ber interesserte ta kontakt med sekretariatet om dette materialet eller om andre kapitler som foreligger.

Endelig manus skal være ferdig i juni 1980.

SANDVANGEN KONTOR
FYLKESPOLITISK
SEKRETERAT

Returadresse:

NAVFs sekretariat for
kvinneforskning
Munthesgt. 29, Oslo 2

HITTIL UTKOMMET

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. Ved Nina Gornitzka og Edle Ravndal. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVFs Center for Research on Women. By Helga Hernes. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Data om kvinner. Ved Kirsten Voje. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 4/77: Kjønnssroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gornitzka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve.
- Arbeidsnotat nr. 5/77: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 6/78: Fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner. Et veiledningsprosjekt. Ved Harriet Holter. Arbeidsnotat nr. 1/78 fra veiledningsprosjektet. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 7/78: Kvinners plass i Levekårsundersøkelsen. Ved Ingeborg Astrid Kleppe.
- Arbeidsnotat nr. 1/79: Kvinners levekår. En seminarrapport.
- Arbeidsnotat nr. 2/79: Heimearbeidere i streik. Ved Merete Lie. Kvinner, interesseforvaltning og lokalsamfunn. Kvinner og menn i arbeidskonflikt. Ved Siri Gerrard. Arbeidsnotat nr. 1/79 fra veiledningsprosjektet.
- Arbeidsnotat nr. 3/79: Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Ved Marianne Noodt. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 4/79: Kvinnefellesskap og kvinneinteresser. Ved Siri Gerrard, Aud Grandaunet, Marit Hoel og Merete Lie. Arbeidsnotat nr. 2/79 fra Veiledningsprosjektet.
- Arbeidsnotat nr. 5/79: Lønnet og ulønnet omsorg. En seminarrapport.